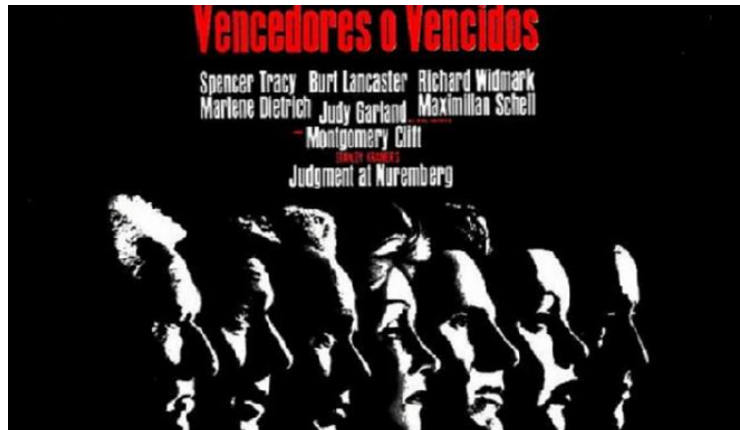

¿VENCEDORES O VENCIDOS? (EL JUICIO DE NUREMBERG)
(JUDGMENT AT NUREMBERG)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

El 1948, tres anys després del final de la Segona Guerra Mundial, Dan Haywood (Spencer Tracy), magistrat nord-americà jubilat, arriba a la ciutat de Nüremberg per encarregar-se de la difícil tasca de jutjar a quatre jutges nazis per la seva complicitat en l'aplicació de les polítiques d'esterilització i eugenèsia del Tercer Reich. Davant el tribunal, l'advocat defensor i el fiscal defensaran les seves posicions sobre si els jutges nazis eren coneixedors o no de l'extermini que estava realitzant el govern alemany, amb un seguit de testimonis que van viure els horrors. Mentrestant, el món ja és en plena guerra freda, el govern nord-americà pressiona el jutge per convertir el judici en un tràmit i començar a oblidar el passat, perquè, com ells diuen, *necessiten Alemanya* en la seva rivalitat contra la URSS.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Judgment at Nuremberg*

Director: Stanley Kramer

Guió: Abby Mann

Fotografia: Ernest Laszlo

Producció: Stanley Kramer per a United Artists

Muntatge: Frederic Knudtson

Música: Ernest Gold

País: Estats Units

Any: 1961

Durada: 179 minuts

Intèrprets: Spencer Tracy (Judge Dan Haywood); Burt Lancaster ([Dr. Ernst Janning](#)); Richard Widmark (Coronel Tad Lawson); Maximilian Schell (Hans Rolfe); Marlene Dietrich (Senyora Bertholt); Judy Garland (Irene Hoffman); Montgomery Clift ([Rudolph Petersen](#)); William Shatner (Capt. Harrison Byers).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Descriviu la personalitat del jutge Dan Haywood.
2. Per què es va celebrar aquest judici contra jutges nazis a Nuremberg?
3. El fiscal, el coronel Tad Lawson, en que basa la seva acusació?
4. L'advocat defensor dels jutges nazis, Hans Rolfe, per exculpar els seus clients argumenta en els primers moments del judici que "un jutge no promulga lleis, les fa complir". I que "la meua pàtria abans de tot, amb raó o no". Que n'opineu?
5. Durant tota la pel·lícula hi ha una pregunta que es fan els protagonistes i que planeja constantment per l'ambient del judici: Eren conscients els alemanys del que estava fent el règim de Hitler? A quina conclusió heu arribat vosaltres?
6. En un moment determinat del judici, el fiscal llença una pregunta als acusats, és a dir jutges que van acceptar i col·laborar amb el nazisme: "Què hauria significat que homes de prestigi com ells s'haguessin negat a acceptar la situació?". Què en penseu vosaltres?
7. Expliqueu el cas d'en Rudolf Petersen. Per què el van esterilitzar, en realitat?
8. En el minut 80 de la pel·lícula, l'aristòcrata senyora Bertholt, vídua d'un general alemany executat pels aliats, passeja amb el jutge Haywood pels carrers de la ciutat. De lluny, se sent una cançó *Lili Marlene*. La senyora Bertholt li tradueix la lletra al jutge. Busqueu la relació que hi ha entre l'actriu, Marlene Dietrich, i la cançó.
9. Què foren les Lleis racials de Nuremberg? Quines conclusions podeu treure del cas Irene Hoffman?
10. L'exministre de Hitler, Dr. Ernst Janning, paper interpretat per Burt Lancaster, intervé, ja en el tram final del judici en contra de l'opinió del seu defensor. Quin és el resum de la seva confessió?

11. Immediatament després de la intervenció de Janning, el seu defensor argumenta que, a part de l'Alemanya nazi, la culpa del que va passar també ha de recaure sobre la URSS, el Vaticà, Churchill o les empreses nord-americanes que proporcionaren material bèl·lic a Hitler. Ens ve a dir que factors externs també van tenir a veure en el desastre que va provocar el Tercer Reich. Hi esteu d'acord?
12. El judici es desenvolupa l'any 1948, just quan la Guerra freda s'iniciava. Quina influència té aquest conflicte en el desenvolupament del judici? En aquest sentit, el senador nord-americà que havia rebut al jutge Haywood, torna a aparèixer per transmetre-li al jutge que cal que acceleri el judici i que "cal que Alemanya estigui de la banda dels Estats Units". Què vol dir?
13. El jutge Dan Haywood en la seva intervenció final subratlla que allò que ens ha de preocupar a tots és que els crims no han estat perpetrats per monstres, sinó per gent normal. Comenteu aquesta apreciació.
14. També, referint-se tant al nazisme com a la nova situació de Guerra freda, ens diu que (*Una democràcia no pot fer servir els mètodes de l'enemic, que l'important no és sobreviure, sinó mantenir-se fermes en la defensa de la justícia, la veritat i el respecte*). Hi esteu d'acord?
15. Realitzeu una valoració de la sentència de reclusió perpètua per als processats.
16. Al final del film, un rètol ens comunica que malgrat les sentències que es van dictar als judicis de Nuremberg, quan es va realitzar la pel·lícula, l'any 1961, els condemnats ja havien estat posats ens llibertat. Relacioneu aquest fet amb el títol que té a l'Estat espanyol aquesta pel·lícula: *¿Vencedores o vencidos?*

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Què us han semblat les peces musicals de l'obertura i del final de la pel·lícula? Quin sentit creieu que tenen?
2. En el minut 19 observem que la càmera realitza un zoom, un moviment molt utilitzat en *¿Vencedores o vencidos?* i molt de moda en aquella època. Quina intencionalitat té? Quin altre nom rep aquest fals tràvelling?
3. Al llarg de tot el film també veiem com el recurs de la *profunditat de camp* apareix en diferents seqüències. En què consisteix?
4. Comenteu la famosa intervenció de Montgomery Clift en el paper de [Rudolph Petersen](#), l'home a qui els nazis esterilitzen.
5. En el minut 88, l'escena en què el coronel Tad Lawson condueix per un Berlín en ruïnes, observem la utilització del truc de la transparència, avui ja en desús. En què consistia?
6. Com creieu que es van rodar les moltes seqüències que tenen lloc a la sala del judici? Amb tràvelings? Amb càmera fixa? Amb una grua de petites dimensions o *dolly*?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

ELS JUDICIS DE NUREMBERG

El 14 de noviembre de 1945 empezó el proceso de Nuremberg, instituido por un Tribunal Militar Internacional. Encabezado por Estados Unidos, Reino Unido, Francia y la Unión Soviética, seguirían diecinueve países.

El Estatuto del Tribunal tuvo en cuenta tres categorías de crímenes: los crímenes contra la paz, los crímenes de guerra y los crímenes contra la humanidad.

Durante el primer proceso, 22 grandes criminales serían juzgados. Hitler había muerto en bunker y Himmler y Göebbels se habían suicidado.

Todos los acusados se declararon no culpables. Doce de ellos fueron condenados a muerte; tres, a cadena perpetua; cuatro recibieron diversas penas de cárcel, y tres resultaron absueltos. En su veredicto, el Tribunal declaró también criminales al partido nazi (NSDAP), las SS, la SD i la Gestapo.

Después del proceso de Nuremberg hubo varios más contra industriales, médicos, altos dignatarios de la SS, miembros del alto mando del ejército, responsables de matanzas contra la población civil y de las ejecuciones de rehenes. Solo unos cuantos centenares entre decenas de miles de verdugos respondieron de sus crímenes.

De los quince mil responsables de la muerte de cerca de ciento veintisiete mil deportados en Mauthausen y sus *kommandos* exteriores, menos de doscientos pagaron con su vida. Los tribunales condenaron a un centenar; otro centenar, la mayoría eran *kapos*, fueron ajusticiados por los propios deportados en el momento de liberarse el campo.

En Dachau se condenó a treinta y seis nazis a la pena capital, y ocho de ellos fueron luego conmutados. En Flossenbug se acusó a cuarenta y cinco verdugos, quince fueron condenados a muerte, once a trabajos forzados y el resto a penas menores o absueltos.

Del millar de verdugos que había aproximadamente en Buchenwald, el juez instructor sólo consiguió procesar a treinta y uno. El principal responsable, el comandanta Karl Otto Koch, había sido fusilado por la propia SS por haber sustraído varios bienes de la tesorería del campo. Su mujer, Ilsa, apodada la

hiena de Buchenwald, fue condenada a trabajos forzados, y en 1967 se suicidó.

De los treinta y un encausados en el proceso de Buchenwald, a veintidós se les condenó a la horca. Sin embargo, los procesos posteriores fueron cada vez más suaves con los acusados, debido al principio de la guerra fría entre la Unión Soviética y Estados Unidos.

De los cien mil verdugos causantes directos del asesinato a sangre fría de más de diez millones de inocentes, se ajustició a unos seiscientos. Los prisioneros de los americanos condenados a penas de cárcel fueron puestos en libertad entre 1949 y 1955, gracias a actos de clemencia del mando americano en Europa.

Gran número de los culpables pudieron escapar al castigo, porque se escondieron en otros países y bajo nombre falso, o porque todavía no se les ha instruido ninguna acción judicial.

Los principios del Tribunal de Nuremberg, aprobados y sancionados por la Asamblea General de la ONU, declararon imprescriptibles los crímenes de guerra y contra la humanidad. Sin embargo, la ambigüedad jurídica en la República Federal Alemana ha permitido que millares de verdugos gocen hoy de impunidad e incluso que algunos de ellos ostenten cargos relevantes en la Administración, el ejército, la policía y la justicia.

También quedaron impunes numerosos miembros de los tribunales que condenaron a muerte a resistentes, antifascistas y adversarios del nazismo.

Los exdeportados del universo concentracionario nazi crearon, al ser liberados de los campos, numerosas organizaciones con el fin de que nada de lo que ocurrió en ellos fuese olvidado por la humanidad. Juraron contarlo al mundo para que, la peor pesadilla de toda la historia, nunca pueda repetirse.

Montserrat Roig (1984) "El ejército del crimen" dins de *Historia Universal. Siglo XX*. Madrid. Historia 16. Pàg. 128.

Activitats

1. Què vol dir *imprescriptible*?
2. Per què creieu que el comandament nord-americà va tenir *actes de clemència* amb els nazis?
3. Quins aspectes del text apareixen també reflectits a la pel·lícula *¿Vencedores o vencidos?* ?

L'ESPANYA FRANQUISTA: PARADÍS DELS NAZIS

León Degrelle fou un tipus amb sort. Tot i que el 29 de novembre de 1945 un tribunal belga li retirà la nacionalitat i el condemnà a mort per la seva col·laboració amb els nazis, va viure amb tot de luxes a l'Espanya de Franco.

Enrere quedaven els anys trenta, quan va liderar el partit rexista (*Mouvement Rexiste* de Christus Rex), que durant la guerra mundial es va anar apropant al feixisme de Mussolini, nacionalsocialisme de Hitler i al falangisme de José Antonio Primo de Rivera. L'any 1941 afirmava que Hitler era "l'home més gran de la nostra època" i Hitler va reconèixer que si mai tingués un fill, li agradaria que fos com Degrelle. Amb la invasió de la URSS, va organitzar la legió valona per combatre els russos al costat dels alemanys. Aquesta força de voluntaris va ser integrada el 1943 com a força d'assalt de les Waffen SS de Heinrich Himmler.

La primavera de 1945, amb l'avanç de les tropes aliades i l'alliberament de Bèlgica, el líder rexista romania exiliat a Dinamarca. El 5 de maig es traslladà a Oslo i dos dies després, a bord d'una avioneta Heinkel 111, va fugir cap a Espanya, el país més segur per als criminals nazis. Encara no havia sortit el sol el 8 de maig quan l'avioneta s'estavellà a la platja de Sant Sebastià en quedar-se sense combustible. Passats uns minuts, se n'obrí la porta i del seu interior en va sortir, ferit, León Degrelle, amb l'uniforme de coronel de les SS. A l'avió sinistrat també hi viatjava el seu ajudant i quatre aviadors alemanys, un dels quals hi va perdre la vida.

(...) (Degrelle) prosperà en negocis relacionats amb la construcció i la metal·lúrgia, en la importació de cotó d'Austràlia i en l'edició de llibres autobiogràfics i d'exaltació del nazisme. A Constantina, població propera a Sevilla, Degrelle s'hi va fer construir una immensa finca anomenada *La Carlina*. Allà se'l podia veure rodejat de militars nazis fugits de la justícia com Otto Skorzeny, coronel de les SS, i autoritats franquistes com Carrero Blanco, girón de Velasco, Arias Navarro, Serrano Súñer, Finat i Escrivà de Romaní (comte de Mayalde), Raimundo Fernández Cuesta, etc.

(...) L'any 1954 Degrelle va obtenir la nacionalitat espanyola i la darrera identitat en fer ús d'una martingala jurídica: es va fer adoptar per una senyora gran que regentava un comerç a Constantina, Matilde Ramírez Reina. Així, als quaranta-vuit anys va ser oficialment inscrit al registre civil com a León José de Ramírez Reina, amb DNI 27761922. El jutjat de Cazalla de la Sierra, seguint consignes de Madrid, va aprovar-ne l'adopció i el notari i bon amic de Degrelle, Blas Piñar, en va donar fe.

(...) Degrelle no es va moure mai d'Espanya, on els seus negocis prosperaren mentre dedicava el temps lliure a fer apologia del nazisme. La seva presència va ser decisiva per a l'organització de grups com Fuerza Nueva, liderada per Blas Piñar, i CEDADE (Círculo Español de Amigos de Europa), de caire neonazi. L'editorial d'aquest grup, Nothung, amb seu a Barcelona, va publicar les obres més polèmiques de Degrelle, com *Mil años de Hitler* i *Nuestra Europa*.

Després de la mort de Franco, Degrelle va continuar sent intocable en la nova Espanya democràtica, ja que la sentència de mort que planava sobre ell des del 1945 va quedar abolida el 1974. Movent-se amb total impunitat per Constantina i en les seves altres propietats a Madrid i Fuengirola (Málaga), atenia les nombroses demandes d'entrevistes de periodistes d'arreu del món.

(...) Degrelle va morir en un hospital de Málaga el 1994, als vuitanta-set anys d'edat. Un antic capità de les SS de Valònia en va escampar les cendres a Bèlgica tot i la prohibició del Govern de Brusel·les. En una de les darreres entrevistes, deixava com a testament: "Vaig ser, sóc i seré devot de Hitler fins el dia que em mori".

Jordi Finestres "Operació Degrelle: el segrest impossible" *Sàpiens* n. 69. Badalona. Juliol 2008. Pàgs. 22-31. Adaptació de l'autor.

Activitats

1. Investigueu si es va formar a l'Espanya franquista una contingent de voluntaris per lluitar a la Rússia soviètica al costat de les tropes de Hitler.
2. Per què els nazis van trobar refugi a Espanya?
3. Com justifiqueu que Degrelle va seguir sent intocable un cop a Espanya es restablí la democràcia.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

- L'Holocaust nazi.
- Els judicis de Nuremberg.
- El feixisme: origen i conseqüències.
- La guerra freda.
- El càstig als perpetradors de crims contra la humanitat.
- La teoria de l'*obediència deguda* en l'àmbit penal.
- La memòria històrica: Fer present el passat.
- El cinema com a element de sensibilització educativa i social.

Objectius formatius

- Conèixer el judicis de Nuremberg.
- Aproximar-nos al coneixement dels camps d'extermini.
- Reflexionar sobre els feixismes i les seves conseqüències.
- Reflexionar sobre el càstig als responsables de les dictadures.
- Aproximar-se a conceptes bàsics del dret.
- Analitzar les característiques cinematogràfiques de *¿Vencedores o vencidos?*.
- Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.

- Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del film.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.